

ЯКІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Ю. В. Кобець, Т. Б. Мадрига

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел. +380978420018, +380979852616;
e-mail: yu.myslyuk@gmail.com, tetiana_madryga@ukr.net*

В умовах складності системних реформ у сучасній Україні, особливо значення набувають якості і дії політичної еліти, від яких залежить можливість реалізації нагальних завдань демократичного облаштування різних сфер суспільного буття.

У статті аналізується проблема якості політичної еліти в Україні, доведено важливість формування професійної, ефективної, діючої, якісної еліти в умовах розбудови державності. Охарактеризовано основні ідеї засновників елітології, розкрито зміст понять «еліта», «істеблішмент», «політичний клас». Зроблено висновки про основні етапи становлення політичних еліт в Україні. Доведено, що відбувається процес формування дійсно провідної елітної групи, яка зможе об'єднати політичне, економічне і культурне відродження нашої держави.

Ключові слова: *еліта, політична еліта, істеблішмент, політичний клас, елітологія, якість політичної еліти.*

Незважаючи на широкий спектр поглядів на проблеми елітології, більшість дослідників єдині в переконанні щодо визначальної ролі еліти в житті суспільства. Політична еліта, відіграючи важливу роль в процесах державотворення, вирізняється однією важливою характеристикою – здатністю поставити загальнонаціональний інтерес вище своїх індивідуальних і групових цілей. Для України, яка перебуває на шляху демократичних перетворень, необхідно умовою ефективного управління та вирішення актуальних питань є зрілість національної політичної еліти. Однак, за двадцять сім років розбудови демократичної держави, ми мало просунулись в напрямі формування соціально відповідальної політичної еліти, яка б правила в інтересах більшості суспільства, а не для задоволення потреб привілейованої меншості.

Проблеми формування, функціонування, рекрутування політичних еліт розроблені, головним чином, у працях Г. Моски, В. Парето, М. Вебера, Р. Міхельса, Ж. Сореля, Р. Міллса, Х.Ортеги-і-Гассета, Р. Дарендорфа, Ю. Габермаса, А. Лейпгарта, Д. Растоу, І. Шумпетера та інших. Питаннями особливостей політичних еліт у країнах перехідного типу

займаються М. Говард, Р. Даль, Х. Лінц, А. Стефан. Серед вітчизняних дослідників політичних еліт варто відзначити І. Бережну, Д. Броннікова, О. Гараня, М. Головатого, Д. Горбача, В. Журавського, М. Ільїна, Б. Капустіна, М. Козловця, О. Колесникова, Д. Короткова, В. Кременя, І. Кресіну, О. Криштановську, А. Круглашова, О. Кучеренка, В. Лещенка, М. Логунової, Л. Мандзій, Т. Науменко, С. Наумкіну, Т. Науменко, М. Обушного, А. Пахарєва, Л. Перевозник, М. Пірена, М. Погребінського, В. Полохало, Ф. Рудича, В. Тімашова, В. Томашевську, В. Фесенка, І. Чернюк, Л. Чупрій, І. Штуку та ін. Дослідженням ролі та значення еліти в життєдіяльності українського суспільства займаються й такі науковці, як Ю. Бадзьо, І. Белебеха, А. Гальчинський, Л. Герасіна, П. Кралюк, М. Михальченко, С. Пазиніч, М. Рябчук, М. Требін, Г. Щокін.

Мета статті полягає в дослідженні якості політичної еліти України в контексті демократичних перетворень. Для того, щоб дослідити якість політичної еліти сучасної України, потрібно проаналізувати процес її становлення та основні етапи формування. Окрім того, для з'ясування якісних характеристик політичної еліти необхідно висвітлити змістове наповнення даного поняття.

Феномен політичної еліти завжди посідав важливе місце серед теоретичних проблем наукового дискурсу. Дослідники акцентують увагу насамперед на особистісних характеристиках і соціальних індикаторах представників влади, підкреслюючи, що розвиток суспільства, стабільність чи нестабільність його існування напряму залежать від якості й управлінських можливостей політичних еліт. Так, Г. Моска і Р. Міхельс вирізняли організованість, внутрішню згуртованість елітних груп, жорсткість у прийнятті управлінських рішень; В. Парето звертав увагу на особливий психологічний склад правлячого класу, його вольові якості, рішучість і революційність; Й. Шумпетер – на здатність лідерів еліти вигравати у конкурентній боротьбі за владу, використовуючи демократичні інститути суспільства; Дж. Сарторі – на «особисті заслуги», ступінь наближеності до вершини соціальної піраміди, наділеної владою відносно своєї основи; Т. Дай підкреслював, що еліта – це одна з умов організації суспільства і саме висококваліфікована та ретельно підготовлена еліта повинна управляти суспільством [5, с. 75].

Х. Ортега-і-Гассет взагалі розглядав представників політичної еліти як осіб, котрі інтелектуально та морально стоять над масою людей і мають розвинуте, найвище почуття відповідальності, як найпрестижніших у суспільстві людей. Оригінальність та актуальність думок цього дослідника полягає у тому, що всі суспільні процеси та ситуації він розглядає під кутом зору моральності, а суспільний процес у нього – це системний процес, у якому органічно пов'язано багато елементів і серед них чільне місце посідає, зокрема, процес моральний [11, с. 19].

На цьому тлі не менш органічно мають вигляд пояснення щодо обраної меншості, тобто політичної еліти. Еліту Х. Ортега розглядає на

фоні натовпу, маси й показує, що „спільна мета, ідея або ідеал виступає єдиним зв'язком” меншості [10, с. 12-20]. Для того, щоб належати до цієї обраної меншості необхідно, щоб „кожен через причини особливі, більш чи менш особисті, відпав від натовпу”. Х. Ортега наголошує на тому, що „обрані не ті, які пихато ставлять себе вище, але ті, які вимагають від себе більше, навіть, якщо вимога до себе непосильна”, і це ті, „хто вимагає від себе більшого й сам на себе звалює тягарі та обов'язки”. Говорячи про реалізацію різних програм в усіх сферах суспільного життя, зокрема програм політичних та урядових, Х. Ортега говорить про те, що „є обов'язки та заняття особливого виду, і здібностей вони вимагають також особливих”, і завжди ці справи виконувала „досвідчена, вправна меншість, яка хоча б претендує на вправність”.

Французькі вчені М. Алле та Л. Боден звертають увагу на позитивні моральні якості політичної еліти. Зокрема, М. Алле говорить про еліту як про максимально достойних у розумовому, моральному та в інших вимірах осіб. Л. Боден же вбачає в еліті в цілому суспільний престиж, який передбачає певні якості, волю та знову ж таки мораль. Американські соціологи П. Вірек та Ф. Уїлсон розглядали політичну еліту як мерітократію, тобто соціальну групу, котра серед інших виділяється своїми особливими заслугами з виконання певних соціальних функцій, обов'язковістю та відповідальністю. Слід нагадати й позицію Е. Фромма, який досліджував вплив на особливість соціокультурних чинників і виділяв п'ять соціальних типів людської поведінки: рецептивний, експлуаторський, накопичувальний, ринковий та продуктивний. Останній, на думку Е. Фромма, і є найбільш ефективний, бо пов'язаний з моральними якостями особистості [11, с. 20].

Л. Зіглер надавав особливого значення системі «просвітницького лідерства», здатного зберегти особисті свободи і відповідальність [2, с. 170-171]. З ним солідаризується і А. Шлезінгер: вважаючи керівництво державою творчим, динамічним процесом, він стверджує, що політик повинен володіти особливими якостями, зокрема, спостережливостю, здатністю до раціонального мислення, багатством уяви, вмінням правильно оцінювати, коли і в яких випадках потрібно застосувати вищеперераховані якості [19, с. 606-630]. За Е. Тоффлером, еліта – це «своєрідний інтегратор суспільства» [15]. А на думку К. Маннгайма, однією з найважливіших основних функцій еліти є «інтеграція вольових імпульсів в області політики» [9, с. 313].

Історичний досвід та сучасна практика свідчать, що відбутися як політична нація може лише соціально розвинений народ, що має власну провідну верству, життєздатну еліту. Про це в загостреній формі вустами одного зі своїх героїв говорив І. Франко: «Поки ви, русини, не маєте своїх дідичів і мільонерів, поти ви не є жаден народ, а тільки купа жебраків та невольників» [17, с. 369].

Варто розрізнати зміст понять «еліта», «істеблішмент» та «політичний клас».

Еліта (від лат. *eligere* – висмикувати, виривати, обирати; фр. *elite* – найліпший, добірний) – найбільш авторитетні люди суспільства, його вибрана частина; особи, що отримали найвищі оцінки та визнання в галузях їхньої діяльності, займають в суспільстві найвищий статус, багатих особистості з яскравою харизмою. Еліта – найбільш цінний елемент соціальної системи, орієнтованої на задоволення її важливих потреб. Еліта це ті, хто усвідомлюють свою відповідальність за долю суспільства, спроможні брати на себе відповідальність та дійсно працювати заради майбутнього. Водночас еліта повинна продемонструвати ефективне управління та здатність до вирішення конфліктів – саме ці параметри визначають право еліт на владу та її легітимність.

На відміну від еліт – істеблішмент (від англ. *establishment* встановлення, зміцнення) – правлячі, привілейовані групи суспільства, які займають ключові позиції в соціально-політичній системі, є опорою та стрижнем існуючого суспільного ладу та формують громадську думку, а також сукупність інститутів, за допомогою яких вони підтримують існуючий соціальний порядок та досягають свого панування. Створення істеблішменту виявляється в зовнішньому образі країни, яким вона представлена у світовій спільноті. В основі істеблішменту знаходяться відносини власності та спроби її розподілу, а, враховуючи реалії нової України, форми власності та їх носії зазвичай з'являлися у процесі приватизації державної власності, що і призвело до появи певних кланово-олігархічних угруповань. Багатство цих представників істеблішменту (економічної еліти) виникло на тлі невиправданого перерозподілу раніше накопичених суспільством матеріальних благ та спровокувало формування їх особливого менталітету і стереотипів поведінки, які почали суттєво деформувати морально-психологічний стан суспільної свідомості [3]. Чіткого розуміння, хто становить національну еліту, немає, істеблішмент – не завжди та й не обов'язково «елітарний» за суттю.

Політичний клас представляє собою вищі соціальні прошарки, що мають атрибуту впливу, зосередили у своїх руках реальну владу або прагнуть до неї у головних (ідеологічній, політичній, економічній, зовнішньоекономічній та інших) сферах життєдіяльності держави. Політичний клас утворюють ті члени суспільства, що технологічно реалізують певну, визначену на даний період політичну культуру: депутатський корпус парламенту, управлінсько-адміністративна еліта, еліта судової влади, дипломатична й військова еліти, лідери політичних партій та громадських рухів, керівники впливових політологічних центрів, фондів, політтехнологи, політичні журналісти й коментатори. Тобто всі, хто причетний до управління державою і суспільством, не виключаючи опозиції [14].

Тому для лексики широкого загалу громадян пострадянських суспільств категорія еліти є відносно новим поняттям, яке може бути по різному витлумачене. Виходячи з цього, досліджуючи уявлення населення про українську еліту, респондентам було запропоновано продов-

жити речення "Еліта – це..." 44 % опитаних заявили, що це найбагатші люди. 42 % – що це ті, хто обіймає високі посади. Лише 15 % респондентів до еліти відносять кращих, найбільш здібних, видатних у своїй галузі. Тобто, сьогодні еліту розуміють, у першу чергу, як правлячу, а не як інтелектуальну. Цей висновок підтверджується іншим, в якому пропонувалося уточнити розуміння опитуваними поняття "еліта". Їм було представлено 15 соціальних категорій людей і запропоновано відзначити, з якою з них у першу чергу асоціюється слово "еліта". Найперші місця зайняли – Президент (41%), міністри (31%), народні депутати (32%), бізнесмени (31%), керівники банків (21%). За регіонами відповіді помітно відрізняються. Так, найбільше з елітою пов'язують Президента у західному регіоні країни (Івано-Франківська, Львівська і Тернопільська області) – 63,6%, у цьому ж регіоні вище, ніж у інших, оцінили, як еліту, міністрів – 53,8% [12].

Таким чином, у населення України поняття еліти асоціюється з верхівкою виконавчої та законодавчої гілок влади, а також з багатими, на їх думку, людьми-підприємцями і керівниками банків. В уявленні пересічного громадянина образ високого представника влади злився з образом багатой людини. І тут громадянам не можна відмовити в адекватному сприйнятті реальності.

Становлення політичних еліт в Україні достатньо тривалий процес, тому можна виділити декілька етапів її формування за період української незалежності:

- 1991–1994 рр. Створюється основа політичної еліти країни. Кількісно та якісно в її складі домінує номенклатура, що відмовилася від комуністичної ідеології й узяла на озброєння ідею національно-державного будівництва та незалежності України.

- 1994–1998 рр. З'являється професійна політична еліта. Політика починає ставати професією. Спостерігається тенденція регіоналізації політичної еліти. Саме в цей період регіональні еліти вперше продемонстрували, що здатні посісти домінуючі позиції на загальнодержавному рівні.

- 1998–2004 рр. Головна тенденція цього етапу – зрощування бізнесу та влади. Утім, як свідчить досвід формування політичної еліти в інших країнах, прихід бізнесу в політику – явище аж ніяк не однозначне. З одного боку, посилюється увага до економіки, проявляються нові управлінські підходи, що більше відповідають ринковим умовам. З другого – владні повноваження дедалі частіше використовуються для лобіювання певних бізнес-інтересів.

- 2004–2009 рр. Псевдо зміна політичної еліти часів Помаранчевої революції спричинила початок її глибокої деформації. Характерними для політичної еліти в п'ятирічку «помаранчевої» влади стали відносно низький рівень професіоналізму значної її частини; відсутність необхідного стратегічного мислення; низька ефективність і якість прийнятих політичних рішень; невміння домовлятися, погоджувати інтереси, дохо-

дити політичних компромісів і в зовнішній, і у внутрішній політиці; відчуження від суспільства, що призвело до поглиблення соціального розриву між її представниками й пересічними громадянами [1].

- 2009–2013 рр. – перебування в складі еліти представників бізнесових структур, особисті інтереси яких домінували над інтересами суспільства.

- 2013 рік і до сьогодні відбувається болісний процес зміни вікових поколінь та зміна професійного і гендерного складу еліт.

У державах світу, як показує історичний досвід, відбувались (та можуть відбуватись надалі) зміни правлячих еліт. І цей процес зазвичай проходить у різний спосіб залежно від форми державного управління. Для України, якій притаманні спотворена система політичної влади з домінуванням груп впливу та конкурентною боротьбою між ними, перетворенням державних органів влади на засіб отримання специфічної ренти, а саме кланово-олігархічний підхід до формування влади, наразі існує небезпека того, що зміна поколінь на політичному олімпі буде відбуватись шляхом нав'язування громадянам тих чи інших політиків, які за своїми здібностями та моральними якостями не влаштовують наше суспільство. Така тенденція започаткувалась ще за каденцій президентства Л. Кучми, продовжилась після Помаранчевого майдану, коли нове керівництво держави так само почало обслуговувати інтереси своїх “фінансових донорів”, кумів, сватів та взагалі різноманітних “любих друзів”. Мало що змінилось і після грізних подій Революції гідності, яка знесла з політичного п'єдесталу В. Януковича та його оточення – “сім'ю”, та не перешкодила в подальшому зіп'ятись на нього новітнім політикам, деякі з них не мали на це морального права та не володіли необхідними професійними даними та досвідом, однак були готові до корупційних діянь вже на генетичному рівні [18, с. 37].

Серед основних характеристик вітчизняних еліт і лідерів, які впливають на ефективність їх діяльності, найбільш важливими є:

- брак у вітчизняних еліт і лідерів чітко сформованої цілі та уявлень про напрям розвитку країни;

- розкол за ціннісними характеристиками: з одного боку – на тих, хто прагне розбудувати державу на основі західних цивілізаційних демократичних цінностей суспільно-політичного, економічного і культурного розвитку, і з іншого боку – на тих, хто тяжіє до «керованої демократії», орієнтується на сильну державну владу, здатну виступати не лише в якості соціального арбітра, але й визначати напрямки реформ;

- українська еліта є фрагментованою, тобто такою, що володіє низьким рівнем структурної інтеграції, невеликою здатністю до консенсусу з приводу вибору та збереження основних суспільних цінностей; у той же час, елітні групи спроможні у складні, кризові моменти проявляти прагматизм і здатність до політичного компромісу;

- клановість, закритість формування, консервативність, регіональна прив'язаність політичних еліт;

- домінування «кумівства» та особистої відданості при призначенні на ключові державні посади;
- зрощення політичної і економічної еліти, часто – за визначальної ролі останньої;
- вплив політико-бізнесових угруповань в Україні є потужнішим, ніж вплив партійних структур;
- відірваність політичних еліт і лідерів від народу та прірва між інтересами сторін, відмова лідерів від відповідальності за результати свого управління державою, що, відповідно, обумовлює недовіру народу до них;
- прихід до влади відбувається переважно не завдяки особистим досягненням чи здібностям, оціненим народом, а на хвилі недоликів і помилок опонентів, попередників [6, с. 36-37].

Створюючи соціальні цінності, еліта сама виступає цінністю. Вона виступає як референтна група для мас. Але така її роль в умовах стабільного суспільства. В умовах суспільства, що трансформується, зокрема в українському суспільстві, еліта не набула ролі референтної групи. Таким чином, суперечливість сучасної ситуації, як вже зазначалося вище, полягає також і в тому, що, з одного боку, в умовах нестабільності значно зростає роль еліти у нав'язуванні суспільній свідомості системи оцінок та цінностей, а з іншого - вплив правлячої еліти на маси стає з кожним днем меншим. Це підтверджує опитування населення. На запитання "Які групи людей користуються Вашою довірою?", лише 17,6 відсотків відповіли "Президент". Зовсім незначною довірою користуються міністри (2,4%), народні депутати (3,9%), глави обласних адміністрацій (2,7%), керівники партій (1,2%), підприємці (4,4%), керівники банків (3,1%). Тобто, правляча еліта має вкрай низьку довіру в населення. Це підтверджує і відповідь на запитання: "До кого Ви сьогодні більше прислуховуєтесь, намагаєтесь зрозуміти, де правда, а де неправда в нашому суспільстві?" Таких, що прислуховуються до правлячої еліти, знайшлося лише 1,9 відсотка респондентів [12].

За період незалежного розвитку в Україні неодноразово піднімалися питання суспільної неефективності політичної еліти, що зумовлена, перш за все, відсутністю потреби брати до уваги інтереси суспільства. Демократичні сили в Україні так і не продемонстрували свою здатність поставити загальнонаціональні інтереси вище від партійних, а радше бізнесових амбіцій. Надалі спостерігається спадковість, клановість протекціонізм, відсутність системи відбору талановитих кадрів для державного управління на різних рівнях, що є значною перешкодою на шляху консолідації національної еліти.

Розходження інтересів еліти та інтересів держави еліта весь час вирішувала на свою користь, відступаючи від державницьких, національних цінностей, залишаючи український народ позаду в перегонах за чинами та титулами. Це і сформувало таку рису української ментальності, як недовіра до еліти.

Звідси стає зрозумілим емоційний аспект ставлення населення до еліти. На запитання: "Що Ви відчуваєте по відношенню до правлячої еліти?", 21 % заявили: "образу", 13 % – "ворожість". Отже третина населення емоційно реагує на правлячу еліту досить активно негативно. Але більшість, а точніше 54 %, заявили, що вони по відношенню до еліти відчують байдужість. Ці психологічні показники є вкрай несприятливими для зміцнення паростків демократії, для укорінення засад громадянського суспільства [12].

Зміна виборчого законодавства напередодні кожної чергової виборчої кампанії в Україні вже стало нормою, що не могло негативно не позначитись на якості політичної еліти. Особливо стрімке проникнення представників корпоративно-олігархічної еліти до Верховної Ради України, до обласних та районних рад відбулося після прийняття нового виборчого закону, яким з 2006 р. була запроваджена пропорційна виборча система. Якщо парламентські вибори 2002 р. посилювали присутність фінансово-економічної олігархії серед народних депутатів, то чергові вибори в 2006 р. та позачергові в 2007 р. призвели до повного домінування в парламенті представників корпоративно-олігархічної еліти за рахунок включення до закритих партійних списків «нових українців» з потужними фінансовими можливостями. Запровадження пропорційної виборчої системи негативно позначилось на якості політичної еліти, на її спроможності модернізувати українське суспільство [13, с. 219-220].

В Україні після виборів 2010 р. у більшості випадків до влади прийшли представники бізнесових структур, застосовуючи нерідко незаконні методи, такі як підкуп виборців тощо. Звідси можна зробити висновок, що до влади прийшли не професіонали у сфері публічного управління, а в багатьох випадках люди з низьким рівнем моральних якостей і підготовленості, відсутністю стратегічного мислення, інколи навіть із кримінальним минулим, у діях яких переважають особисті і групові інтереси над інтересами суспільними, що позначається на виробленні ефективної державної політики [16].

Суспільно-політичні зрушення в Україні кінця 2013 – початку 2014 р. стали прикладом небаченого досі стану громадсько-політичної мобілізації, який зумовлений не лише значенням для громадян проблеми геополітичного вибору правлячої еліти України, а насамперед «якістю» політичного режиму, в т. ч. мірою можливості реалізації громадянами своїх прав та свобод, ставленням правлячої еліти і силових структур до тих чи інших форм громадянського спротиву [20, с. 146]. Як справедливо зазначає А. М. Киридон, «Революція гідності» стала маркером і потужним імпульсом процесів у новітній історії України, а також лакмусом європейської спільноти в цілому. Зокрема: у внутрішньополітичному відношенні вона внесла істотні корективи в процеси самоідентифікації (переформатування ідентичностей) та творення політичної нації та в зовнішньополітичному вимірі – в уявленні про місце України у світі як суб'єкта міжнародних відносин [4, с. 29].

Осмилення впливу «Революції гідності» на якість політичної еліти в Україні є дуже актуальним. Нинішня політична еліта України не користується відчутною підтримкою з боку суспільства і продовжує залишатися елітою суто за формальною ознакою. Українська еліта доби Незалежності, як зазначив Є. Бистрицький, є ситуативною, сконцентрованою на своїх навіть не партійних, а бізнесових інтересах. У ній досі відсутня національна свідомість та корпоративна солідарність довкола цінності Української держави та власне стратегії розвитку України [8].

Затвердження електронних декларацій, що було визначальною умовою для скасування ЄС візового режиму для громадян України, це ще один крок до відкритості та прозорості влади, оскільки українці отримали суттєвий інструмент моніторингу статків чиновників і можливість визначати законність отриманих коштів та активів. Однак оприлюднення е-декларацій з мільйонами готівки, безліччю нерухомості, коштовностей черговий раз довело існування колосального розриву між простими українцями і політичними елітами навіть через три роки після повалення режиму В. Януковича. Стає очевидним той факт, що без подолання корупції, ми не можемо розраховувати на зміни в якості еліти, незалежно від того, хто знаходиться при владі.

Також під впливом «Революції гідності» значно активізувався процес переосмилення правових цінностей та формування правової культури демократичного суспільства з наголосом на гуманізацію права, розбудови демократичних правових форм соціального співіснування. Відбулися якісні зрушення у владній еліті у бік встановлення ефективного громадського контролю за владою, зменшення (а в перспективі зниження) тиску на засоби масової комунікації, утвердження свободи конкуренції еліт, заохочення відкритості еліт для соціальної мобільності, забезпечення поступального розвитку громадянського суспільства [7, с. 38].

Варто зазначити, що підсумком президентських і дострокових парламентських виборів 2019 року в Україні стало помітне оновлення політичних еліт та утвердження однопартійної більшості у Верховній Раді України, яка має всі шанси реалізувати очікування громадян на реформування країни та забезпечення справедливості і відкритості політики. Результати позачергових парламентських виборів 21 липня 2019 р. продемонстрували існування запиту на «нові обличчя» та наведення порядку в країні, оскільки абсолютно невідомі нікому кандидати, без будь-якого політичного та управлінського досвіду отримали величезний рівень електоральної підтримки. Тому для нової влади є всі шанси виступити єдиним монолітом у реформуванні країни, зважаючи на рівень підтримки і довіри суспільства.

Отже, важливою складовою реалізації євроінтеграційних прагнень України є набуття правлячою верхівкою, власне, рис елітарності, що дасть можливість спрямовувати необхідні трансформації. Елітаризація правлячої верхівки є невід'ємним елементом державного будівництва України.

Література

1. Бережна І. Оновлення політичної еліти в Україні: несподіванка обіцяної атаки. *Віче*. 2010. №7. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/1955/>
2. Волкова Н.Н. Политическая элита в условиях трансформации современного российского общества. *Вестник Бурятского государственного университета. Философия, социология, политология, культурология*. 2008. Вып.6. С. 170–173.
3. Єфіменко І.А. Особливості інституціоналізації економіки в трансформаційний період. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. 2010. Вип. 10. С. 50-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_eko_2010_10
4. Киридон А.М. Євромайдан. Революція Гідності: причини, характер, основні етапи. *Історична пам'ять*. 2015. Вип. 33. С. 17–32.
5. Козловець М.А. Політична еліта як суб'єкт державотворення в умовах трансформації українського суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 2 (33). – С. 74-87.
6. Корнієнко В.О. Ефективність політичного лідера: критерії та механізми реалізації в сучасній Україні: монографія. Вінниця: ВНТУ. 2009. 140 с.
7. Кривошеїн В.В. Вплив "революції гідності" на політичну та правову культуру українського суспільства. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"*. Серія: Політологія. 2016. № 2. С. 37-58.
8. Майбутнє еліт або еліти майбутнього: провідні інтелектуали обговорили проблему української еліти. *Україна модерна. Міжнародний інтелектуальний часопис*. 2016. URL: <http://uamoderna.com/event/future-elites>
9. Манхейм К. Диагнознашеговремени: пер. с нем. и англ. / отв. ред. и сост. Я.М. Бергер и др. М.: Юрист, 2004. 700 с.
10. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс: Сб.: Пер. с исп. М.: ООО "Издательство АСТ", 2001. 509 с.
11. Перевозник Л. Політична еліта України в період трансформації суспільства: проблеми формування відповідальності. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Історичні науки. 2009. Вип. 12. С. 17-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_i_2009_12_4
12. Потехін О., Шульга М., Бойко Н., Парохонська О., Шульга Т. Правляча еліта сучасної України: Аналітична доповідь. *Вісник НАН України*. 2008. №10. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/library/elit.pdf>
13. Пухкал О. Політична еліта як суб'єкт модернізації українського суспільства. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2009. Вип. 2. С. 212-223.
14. Рудич Ф.М. Політичний клас у сучасній Україні: передумови становлення. *Віче*. 2009. № 9. URL: <http://http://veche.kiev.ua/journal/>
15. Тоффлер Э. Третьяволна. М.: ООО «АСТ», 2005. 789 с.

16. Трансформація політичних еліт в Україні: особливості та перспективи. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія "Управління". 2011. №1. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/
17. Франко І. Перехресні стежки. Збір. творів у 50-ти томах. Т. 20. К.: Наук. думка, 1979. С. 256–480.
18. Шевчук П.І. Роль політичного класу та політичної еліти України у розбудові держави. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 29–38.
19. Шлезингер А. Циклы американской истории; пер. с англ., закл. ст. В. И. Терехова. М.: Издат. группа «Прогресс», «Прогресс-Академия», 1992. – 688 с.
20. Ямельницький О.Я. Політична мобілізація населення України: умови та чинники (на прикладі суспільно-політичних подій 2013–2014 рр.). *Панорама політичних студій: наук. вісн. РДГУ*. Рівне: РДГУ, 2014. – С. 145–153.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 04.12.2019 р.
Рекомендовано до друку д.політ.н., професором **Монолатієм І.С.**,
д.політ.н., професором **Гоном М.М.** (Рівне)*

QUALITY OF POLITICAL ELITE OF UKRAINE IN THE CONTEX OF DEMOCRATIC CHANGES

Yu. V. Kobets, T. B. Madryha

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;

Ivano-Frankivsk, st. Shevchenka, 57;

e-mail: yu.myslyuk@gmail.com, tetiana_madryga@ukr.net

During the period of complexity of systemic reforms in modern Ukraine, the big importance of the qualities and actions of the political elite become on the first hand. The ability to fulfill urgent tasks of democratic arrangement of different spheres of social life depends on these qualities and actions of the political elite.

The article analyzes the problem of the quality of the political elite in Ukraine. The article proves the importance of forming a professional, effective, active, qualitative elite in the conditions of state building. The basic ideas of the founders of elitology are described, the content of the concepts "elite", "establishment", "political class" is revealed. The conclusions about the main stages of formation of political elites in Ukraine are made. It is proved that the process of forming a truly leading elite group is underway, which can unite the political, economic and cultural revival of our state.

Key words: *elite, political elite, establishment, political class, elitology, quality of political elite.*